

där de instrumentala och vokala och materiella resurserna tyvärr äro allt för små. Jag anser detta så viktigt, att jag rent av vill ha format det till mitt kyrkomusika-

liska testamente, när jag nästa år — på grund av tvingande omständigheter — frånträder posten som ordförande i föreningen »Kyrkosångens Vänner» centralkommitté.

Kyrkomusikaliska begreppsbestämningar.

Det på senare år ökade intresset för kyrkomusik i vårt land gör det till en tvingande plikt för varje vän av dylik musik att söka klargöra för sig denna konstgrens egenart och egentliga betydelse. Då man i dagligt tal använder ordet »kyrkomusik», visar en närmare granskning av sammanhanget ofta nog, att detta begrepp fått en betydelse, som ibland närmar sig till, ibland fjärrnar sig rätt betänkligt från ordets egentliga innebörd.

Men vad är då denna? Härvidlag härskar stor oklarhet, och detta ej blott i de protestantiska utan även i de katolska länderna, framför allt i de romanska, varest fordom, stundom ännu, de underligaste ting fått passera inom liturgins stränga ram. Jag erinrar blott om de s. k. epistolae farsitae, interpolerade episteltexter, och om åsnefesten med sitt eget rimofficium, en folklig andaktsförvillelse, som knappast skulle kunna uppstå annat än på romansk botten.

Man kunde ju säga: »kyrkomusik är sådan musik, som uppföres i kyrkorna», eventuellt med tillägget: »vid gudstjänsten»; det nyss sagda visar oss emellertid, att man ej behöver spilla sin tid på denna dåliga ordcirkel. Då är det bättre att säga: »kyrkomusik är sådan, som komponerats för kyrkan». Denna definition innesluter i sig andakten, det stämningsmoment, som är av väsentlig betydelse för kyrkomusiken; och om man interpreterar i sådant sinne, kan defi-

nitionen sägas vara tillfredsställande.

Eftersom kyrkomusiken noga ansluter sig till den gudstjänstliga liturgien, så bör den bestämt skiljas från *andlig musik*. Den sistnämnda är så till vida en motsats emot kyrkomusiken, som visserligen *all* kyrkomusik är andlig men *icke* all andlig musik är kyrklig. I själva verket visar oss den liturgisk-musikaliska historien, att *varje epok av förfall inom den liturgiska musiken kännetecknas av dennas uppblandning, starkare eller svagare, med andlig tonkonst*.

Den andliga musiken kan tvi-velsutän betraktas som en *mycket friare konst* än den kyrkliga. Den kan uppföras snart sagt *var som helst*, också offentligen på konserter, varvid den dels kan ingå som en integrerande del i ett program, dels utfylla detta fullständigt (concert spirituel). Vad beträffar andlig musiks förhållande till kyrklig inom den katolska kyrkan, är den fri också med hänsyn till *språket* (inom sången), i det — som bekant — den strängt liturgiska katolska tonkonsten *uteslutande* använder latinsk text. Härvidlag ges *intet som helst* undantag. Endast vid de utomliturgiska gudstjänsterna, vilka äga rum helt eller delvis i närvaro av menigheten, lämnas utrymme också för andlig musik och folkspråk, ehuru även i dylika fall regler finnas utfärdade av de kyrkliga myndigheterna. — Andlig musik är också i motsats mot kyrklig *fri* till

sitt stämmningsinnehåll samt till de musikaliska uttrycksmöjligheterna; den behöver endast vara »upp-höjd», »högtidlig» eller, för att använda ett präktigt tyskt uttryck »erhaben»; ja, den kan utan vidare vara rent världslig (behöver man erinra om Händels, ur operan Xerxes hämtade, Largo, som tyckes tillhöra den svenska dödsmissan?) samt är att betrakta som rent *subjektiv*.

Kyrkans musik måste äga ett annat kynne, om den skall bära namnet med rätt. Den skall sträva efter att utverka stämningar av möjligast objektiva och allmängiltiga art. En blick på den musikaliska konstens historia visar, att kyrkomusikens stora period bragtes till avslutning i och med den subjektiva tonkonstens framträdande vid 1500-talets slut. Det kyrkomusikaliska skede, som då gick i graven, hade börjat i och med Gregorius den stores († 604) samlande och ordnande av de katolska kyrkomusikaliska skatter, vilka hopats under århundradenas lopp och utgjorde ett konglomerat av österländsk och europeisk liturgisk och folklig melodik. Tidens stora, allomfattande andliga problem var kyrkan, tidens musik till väsentlig del kyrkans. Humanismens personlighetstankar voro väl knappast ännu upprunna i europeiska hjärnor, dess strävanden ännu ej målmedvetna och krönta med framgång. Rent fackmässigt plägar man benämna denna kyrkomusik för »typisk»; det objektiva och allmängiltiga är i högsta grad dess prägel. Liksom nutidens tonsättare begagna våra 24 skalor och våra skilda instrument efter gottfinnande till ständigt nya verk, nyttjade medeltida musiker förefintliga musikaliska formler och typer till nya texter och nya for-

mer och öste ur en för alla gemensam musikalisk huvudkälla. Att söka en individuell prägel i denna musik är och förblir fåfängt.

Den kyrkliga tonkonsten är bunden till den av kyrkans styresmän givna texten, ej som en slav men ej heller som en härskarinna utan som *likvärdig med det givna ordet*, vilket den skall belysa och fördjupa för åhöraren. Den är bunden också till traditionen, ty kyrkan älskar ej språng och luckor i sina uttrycksmedel, då den i eminent grad förvaltar ett gammalt arv från släktled till släktled. Inom den katolska kyrkan är den noga reglerad i varje även den minsta liturgiska detalj. Med ett ord: den kyrkliga musiken är ingen fri konst utan en bunden, i stränga former insnörd musik. Definitionen bör alltså lyda: *Kyrkomusik är sådan musik, som till innehåll, form och gudstjänstlig uppbyggnad motsvarar den kyrkas liturgiska uttrycksformer, vilken hon vill tjäna.*

Vid en reformering och utbyggnad av den svenska kyrkans musik kunna alltså blott de alster av tonkonsten komma i fråga, vilka uppfylla de ovan angivna villkoren. Vilka källor måste då framförallt anlitas? Svaret kan ej bli annat än följande: den del av katolsk kyrkomusik, som använts i Sverige under reformationstidevarvet, jämte de gamla melodier, som tjäna den protestantiska gudstjänsten som koraler. De uppfylla alla de föreskrivna villkoren: objektivitet och allmängiltighet i uttryck, traditionsbundenhet och stränghet i sin av gudstjänsten själv skapade form, enkelhet och värdighet i sin musikaliska skrud. Den kan icke bli föråldrad, eftersom ålderdomligheten ger den en patina, som är av högt musika-

listk värde. Den kan heller icke bli banal, enär ingen allmängiltig konst, som är fast rotad i gamla och goda traditioner, löper fara att bli en marknadsroparnes bytesvara. Men den är så till vida nationell, som dess språk är vårt och dess utformning, även de rent katolska delarna däruv, bär vissa nationella drag. En bestående förtjänst hos den svenska reformationens män är deras kloka måttfullhet vid utformningen av den nya gudstjänstordningen. De nutida reform- och organisations-

strävandena, som vilja även musikaliskt berika vår gudstjänst, göra klokt i att anknyta till just reformationstidevarvets liturgiska musik. Lyckligtvis är denna i väsentliga delar bevarad till vår tid i handskrifter, vilkas lämpliga utväljande och utgivning bör vara ett viktigt led i det nuvarande kyrkomusikaliska arbetet.

Denna artikel ansluter sig i distinktioner och definitioner till av prof. P. Wagner, Schweiz, i föreläsningar gjorda uttalanden.

Carl Allan Moberg.

Kyrkosångssträvanden i Finland.

Finska församlingsbladet för den 17 november meddelar följande:

Förbundet för svenskt församlingsarbete i Finland hade sammankallat ett rådplägningsmöte rörande de svenska kyrkosångssträvandena till Helsingfors den 14—15 nov. Mötet räknade deltagare såväl från Österbotten som från Åboland och Nyland. Representerade voro bl. a. den svenska kantor- och orgelnistföreningen i Österbotten, förb. »Kyrkans Ungdom» och Kristliga folkhögskolsällskapet, ledningen för de kyrkliga sångfeststrävandena i Rasenborgs prosteri, Domprostertiet och Helsingfors svenska prosteri samt Sv. K. F. U. M. Därjämte deltog enskilda intresserade eller inbjudna i mötet.

Kontraktsposten S. W. Roos hälsade som ordf. i Förbundet för svenskt församlingsarbete i Finland de närvarande välkomna, angivande det uppdrag, som Förbundet erhållit av senaste svenska kyrkodagar, som anledningen till mötets sammankallande. Till ordf. utsågs biskop Max von Bonsdorff, till viceordf. kantor O. Sundblad från Teerijärvi. Som sekr. fungerade lektor G. O. Rosenqvist.

Till diskussion förelägo närmast frågorna om eventuella gemensamma nummer i de olika kyrkliga sångfesternas program, behovet av något ledande, sakkunnigt organ för kyrkosångssträvandena samt vidare de klämmar, som i denna fråga förelades senaste kyrkodagar. Diskussionen var synnerligen livlig. Man ansåg det möjligt att förr eller senare ett kyrkosångsförbund bleve nödvändigt, men önskade, att åtgärder för startandet av ett sådant ännu icke skulle vidtagas. Så

nämndes det, att en kantor-orgelnistförening för hela det svenska stiftet möjligen snart komme att bildas och att bl. a. denna omständighet motiverade ett uppskov med startandet av ett kyrkosångsförbund. Vidare betonades å ena sidan värdet av att kantorn och orgelnisten toge verksam del i dessa strävanden, å andra sidan att i dem borde lämnas rum för alla intresserade, som hade förutsättningar att göra en insats på detta område. I framtiden kunde ett större utskott för ledningen av kyrkosångssträvandena i svenska Finland utses, i vilket såväl prästerskapet och kantor-orgelnistkåren som »lekmännen» kunde insätta representanter. Mötet beslöt ingå till styrelsen för Förbundet för svenskt församlingsarbete med anhållan om att styrelsen omedelbart ville tillsätta ett mindre utskott, med uppgift att verka för kyrkosångssträvandenas befordrande och förbereda ett nytt rådplägningsmöte. Detta borde sammankallas, när läget föranledde det, t. ex. efter det en kantor-orgelnistförening bildats. Förslagsvis nämndes tiden för nästa kyrkodagar. Det nu tillsatta mindre utskottets mandat skulle sträcka sig till detta nya rådplägningsmöte. Mötet föreslog att utskottet skulle bestå av 7 personer och att till dess medlemmar skulle kallas: kyrkoh. *G. Moliis-Mellberg* (ordf.), folkskollärare *E. Johansson* (Jakobstad), kantor *O. Sundblad* (Teerijärvi), kantor *Söderström* (Pargas), kantor *Sune Carlsson* (Hangö), orgelnisten *John Sundberg* (Helsingfors) och sångaren *Gustav Petterson* (Helsingfors). Därjämte borde vid tillfälle Förbundets för svenskt församlingsarbete